

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૫૮૫૧/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપૈયા
અને

સહી/-

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી

સહી/-

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

ગુલબ્રાન્ડસેન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ
વિરુદ્ધ
ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, સર્કલ ૧(૧)(૧) વડોદરા

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે સુશ્રી વૈભવી કે. પરીખ (૩૨૩૮) સાથે શ્રી તુષાર
હેમાણી, પરિષ્ઠ વકીલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી ઋત્વિજ આર. પટેલ (૧૦૬૧૫)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપૈયા
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી

તારીખ : ૨૪/૦૨/૨૦૨૬
મૌખિક ચુકાદો
(દ્વારા : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપૈયા)

૧. રૂલ. સામાવાળા(ઓ) વતી અને તેમના તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ સ્ટેન્ડિંગ કાઉન્સેલ શ્રી પટેલ રૂલની નોટિસની બજવાણી સ્વીકારે છે.

૨. હાલની રિટ અરજીમાં એક ટૂંકો મુદ્દો સમાવિષ્ટ હોવાથી, સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, મામલો આજે આખરી સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવ્યો છે.

૩. હાલની રિટ અરજીમાં, અરજદારે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ (જે હવે પછી “સદર અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૪૮ હેઠળ જારી કરાયેલ તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૨૫ ની નોટિસ અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ(૩) હેઠળ પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૨૫ ના હુકમને પડકાર્યા છે.

હકીકતો:

૪. અરજદારે આકારણી વર્ષ (એ.વાય.) ૨૦૨૧-૨૨ માટે સદર

અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૨૨ ના રોજ તેની કુલ આવક રૂ. ૧,૦૪,૩૧,૩૭,૬૧૦/- જાહેર કરતું આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું અને ત્યારપછી તારીખ ૧૧.૦૩.૨૦૨૨ ના રોજ રૂ. ૧,૦૪,૩૧,૩૭,૬૧૦/- ની કુલ આવક જાહેર કરતું સુધારેલું આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું અને સદર રિટર્ન તારીખ ૦૪.૧૦.૨૦૨૨ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૧) હેઠળ દર્શાવેલી આવક સ્વીકારીને પ્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, અરજદારનો કેસ સંપૂર્ણ સ્ક્રુટિની માટે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો, જેના અનુસંધાને અરજદારને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૨) હેઠળ તારીખ ૨૮.૦૬.૨૦૨૨ ની નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી. તે પછી, અરજદારને વિચારણા હેઠળના વર્ષ માટે ચાલુ આકારણી કાર્યવાહીમાં અરજદારના હિત પ્રતિકૂળ અમુક ફેરફારોની દરખાસ્ત કરતી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળની તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૩ ની કારણદર્શક નોટિસ પ્રાપ્ત થઈ હતી. અરજદારે તારીખ ૧૯.૧૨.૨૦૨૩ ના પત્ર મારફતે સદર કારણદર્શક નોટિસનો જવાબ આપ્યો હતો, જેમાં તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા દરેક મુદ્દાના સંબંધમાં સમર્થક દસ્તાવેજો સાથે વિગતવાર ખુલાસાઓ પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા.

પ. ત્યારપછી, અરજદારની દર્શાવેલી આવકમાં ફેરફારની દરખાસ્ત કરતો સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૧) હેઠળનો તારીખ ૨૮.૧૨.૨૦૨૩ નો ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ઉમેરાઓની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. આથી, અરજદારે તારીખ ૨૪.૦૧.૨૦૨૪ ના પત્ર મારફતે સદર હુકમ

સામે પોતાના વાંધાઓ રજૂ કર્યા હતા અને વિવાદ નિવારણ પેનલ (ડીઆરપી) સમક્ષ વાંધાઓ દાખલ ન કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો હતો, પરંતુ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ પસાર કરવામાં આવનારા આખરી આકારણી હુકમ સામે કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ (અપીલ્સ) (સીઆઈટી(એ)) સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો હતો, જો કે, ત્યારપછી સામાવાળા દ્વારા કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી. ત્યારબાદ, અરજદારને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ(૧) હેઠળની તારીખ ૨૮.૦૩.૨૦૨૫ ની કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે રૂ. ૮,૪૭,૩૮૪/- ની કરપાત્ર આવક આકારણીમાંથી છૂટી ગઈ છે, જેનો અરજદારે તારીખ ૧૦.૦૪.૨૦૨૫ ના પત્ર મારફતે જવાબ આપ્યો હતો જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિચારણા હેઠળના વર્ષ માટે આકારણીની સૂચિત પુનઃઆકારણી અયોગ્ય છે અને રૂ. ૧,૦૪,૩૧,૩૭,૬૧૦/- ની દર્શાવેલી આવક સ્વીકારીને આકારણી પહેલેથી જ પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી. અરજદારે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે પુનઃઆકારણી માટે નોંધાયેલા કારણો કથિત છૂટી ગયેલી આવક તરીકે કુલ રૂ. ૮,૪૭,૩૮૪/- પૈકી રૂ. ૪,૯૮,૯૮૨/- ના સૂચિત ટીપી એડજસ્ટમેન્ટ અને સ્થિર અસ્કયામતોમાં ઉમેરાના કારણે રૂ. ૩,૪૮,૪૦૨/- ના વધારાના ઘસારાને લગતા હતા. અરજદારે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે આ મુદ્દાઓની સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૨) અને ૧૪૩(૩) હેઠળની સ્ક્રુટિની કાર્યવાહી દરમિયાન પહેલેથી જ તપાસ કરવામાં આવી હતી અને સામાવાળા-મહેસૂલ દ્વારા

આવક છૂટી ગઈ હોવાનું દર્શાવતી કોઈ નવી મૂર્ત સામગ્રી પૂરી પાડવામાં આવી નથી.

૬. વધુમાં, તારીખ ૧૦.૦૪.૨૦૨૫ ના તેના પત્રમાં અરજદારની રજૂઆતોની અવગણના કરીને, સામાવાળા-મહેસૂલે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૭ સાથે વાંચતા કલમ ૧૪૮ ના અર્થમાં એ.વાય. ૨૦૨૧-૨૨ માટે અરજદારના હાથમાં રૂ. ૮,૪૭,૩૮૪/- ની કરપાત્ર આવક આકારણીમાંથી છૂટી ગઈ હોવાનું ઠરાવીને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ(૩) હેઠળનો વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૨૫ ના રોજ પસાર કર્યો હતો. નોંધાયેલા કારણોમાં અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારોના સંબંધમાં રૂ. ૪,૯૮,૯૮૨/- નું સૂચિત એડજસ્ટમેન્ટ અને સ્થિર અસ્કયામતોના ઉમેરાના કારણે કલેઈમ કરાયેલ રૂ. ૩,૪૮,૪૦૨/- નો વધારાનો ઘસારો મળીને કુલ રૂ. ૮,૪૭,૩૮૪/- નો સમાવેશ થાય છે, જે આકારણીમાંથી છૂટી ગયા છે.

રજૂઆતો:

૭. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી હેમાણીએ રજૂઆત કરી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૪) ફરજિયાતપણે આદેશ આપે છે કે આકારણી અધિકારી (એઓ) જે મહિનામાં કરદાતા કાં તો ડ્રાફ્ટ હુકમની સ્વીકૃતિ જણાવે અથવા વાંધાઓ દાખલ કરવાની મુદત સમાપ્ત થાય તે મહિનાના અંતથી એક મહિનાની અંદર આખરી આકારણી હુકમ પસાર “કરશે જ” અને, તેથી, એકવાર

કરદાતા વાંધાઓ દાખલ કરે (અથવા કેસના આધારે ડ્રાફ્ટ સ્વીકારે), એઓએ વૈધાનિક સમયમર્યાદા સુધીમાં આકારણી પૂર્ણ કરવી જ જોઈએ અને વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, એઓએ આવો કોઈ હુકમ પસાર કર્યો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એઓએ અરજદારનો જવાબ સ્વીકારી લીધો છે અને કોઈ હુકમ પસાર ન કરવાનું પસંદ કર્યું છે.

૮. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૧) હેઠળ તારીખ ૨૮.૧૨.૨૦૨૩ નો ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમ પસાર થયા પછી, એઓએ અરજદારનો જવાબ સ્વીકારી લીધો છે અને કોઈ પ્રતિકૂળ હુકમ ન પસાર કરવાનું અથવા તે મામલે કોઈ હુકમ જ ન પસાર કરવાનું પસંદ કર્યું છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે કાયદાનો આ સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે જો અગાઉની કાર્યવાહીમાં કોઈ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હોય અને તેની ચર્ચા કરવામાં આવી હોય, તો આકારણીના મુખ્ય ભાગમાં સદર મુદ્દાની ચર્ચા ન થઈ હોય ત્યારે પણ અધિકારક્ષેત્ર ધારણ કરવા માટે પુનઃઆકારણી કાર્યવાહીમાં તેની ફરીથી સમીક્ષા કરી શકાતી નથી અને વર્તમાન કેસમાં, એઓએ કાં તો જવાબ સ્વીકારીને અથવા માત્ર એક ભૂલથી કોઈ હુકમ પસાર કર્યો નથી અને તેથી, બંને સંજોગોમાં, પુનઃઆકારણી શરૂ કરી શકાતી નથી.

૯. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી હેમાણીએ ત્યારપછી રજૂઆત કરી છે કે આકારણીની પુનઃઆકારણી એ અભિપ્રાયના ફેરફાર સિવાય બીજું કંઈ નથી કારણ કે તે જ અભિપ્રાય પર તારીખ ૨૮.૧૨.૨૦૨૩ નો ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમ

પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અરજદારે તારીખ ૨૪.૦૧.૨૦૨૪ ના પત્ર મારફતે તેનો વિંગતવાર જવાબ દાખલ કર્યો હતો, તેમ છતાં, વધુ આકારણી હુકમ પસાર કર્યા વિના, એઓએ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ નોટિસ જારી કરવાનો આશરો લીધો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આવી નોટિસ માત્ર ત્યારે જ જારી કરી શકાય જો કરપાત્ર આવક આકારણીમાંથી છૂટી ગઈ હોય અને એઓ સમક્ષની સામગ્રી વચ્ચે જીવંત કડી અથવા ગાઢ સંબંધ હોવો જ જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વર્તમાન કેસમાં, એઓ સમક્ષની સામગ્રીની પહેલેથી જ તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તે ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમમાં પરિણમી હતી. પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી હેમાણીએ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિ. વેદ એન્ડ કંપની, [૨૦૦૭] ૧૬૨ ટેક્સમેન ૩૬૬ (દિલ્હી) ના કેસમાં અને કેએલએમ રોયલ ડચ એરલાઇન્સ વિ. આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, [૨૦૦૭] ૧૫૯ ટેક્સમેન ૧૯ (દિલ્હી) ના કેસમાં દિલ્હી હાઇકોર્ટના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૦. હાલની રિટ અરજીનો વિરોધ કરતાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ સ્ટેબિંગ કાઉન્સેલ શ્રી પટેલે શરૂઆતમાં જ રજૂઆત કરી છે કે અરજદાર દ્વારા જે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, તે વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં કારણ કે એવું કહી શકાય નહીં કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ હેઠળ આકારણીની પુનઃઆકારણી અને કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવી એ અભિપ્રાયનો ફેરફાર છે કારણ કે અગાઉની કાર્યવાહી જે ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમમાં

પરિણામી હતી, તે આખરી આકારણી હુકમમાં પરિણામી ન હતી. છેલ્લે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાસ્તવમાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ કોઈ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, એઓ માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮(૩) ની જોગવાઈનો આશરો લેવાનું હંમેશાં ખુલ્લું હતું. આમ, એવી અરજ કરવામાં આવે છે કે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં.

વિશ્લેષણ:

૧૧. અમે સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને તેઓ દ્વારા નિર્દેશિત દસ્તાવેજોનું પણ અવલોકન કર્યું છે.

૧૨. રેકર્ડ પરની રજૂઆતો અને દસ્તાવેજો પરથી સ્થાપિત હકીકતો એ છે કે શરૂઆતમાં, અરજદારને તે જ રકમ પર એટલે કે પ્લાન્ટ અને મશીનરીમાં રૂ. ૩,૧૦,૯૧,૪૧૧/- અને રૂ. ૮,૩૭,૦૯,૯૦૨/- ના ઉમેરાની રકમ પર આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારોના આર્મ્સ લેન્થ પ્રાઈસ નક્કી કરવા માટે તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૩ ની કારણદર્શક નોટિસ જારી કરીને કાર્યવાહીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા, જેના માટે અરજદારે ઇન્વોઈસની તમામ નકલો પૂરી પાડી હતી. તદનુસાર, એ.વાય. ૨૦૨૧-૨૨ માટે જારી કરાયેલી તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૩ ની કારણદર્શક નોટિસમાં ખર્ચની નામંજૂરીની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

૧૩. અરજદારે તદનુસાર, તારીખ ૧૯.૧૨.૨૦૨૩ ના જવાબ મારફતે આવી નોટિસનો જવાબ આપ્યો હતો અને સ્થિર અસ્કયામતોના ઉમેરા પર

ક્લેઈમ કરેલ ઘસારો, કરારની ચુકવણીના કારણે અસ્પષ્ટ ખર્ચ, ખર્ચની નામંજૂરી વગેરેનો ખુલાસો કર્યો હતો. કાર્યવાહી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૧) હેઠળના ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમમાં પરિણમી હતી, જે તારીખ ૨૮.૧૨.૨૦૨૩ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં ટ્રાન્સફર પ્રાઈસિંગ ઓફિસર (ટીપીઓ) દ્વારા નિર્ધારિત એડજસ્ટમેન્ટના આધારે તારવેલા અનુમાનના આધારે ફેરફારની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. ટીપી એડજસ્ટમેન્ટના સંબંધમાં રૂ. ૪,૯૮,૯૮૨/- ની હદ સુધી અને સ્થિર અસ્કયામતો પર ક્લેઈમ કરાયેલ રૂ. ૩,૪૮,૪૦૨/- ના વધારાના ઘસારાની નામંજૂરીના સંબંધમાં એવું ઠરાવીને ફેરફાર નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો કે અરજદારે તેની આવક ઓછી દર્શાવી છે અને તે હદ સુધી, દંડની કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૧૪. અરજદારે એઓ ને લખેલા તારીખ ૨૪.૦૧.૨૦૨૪ ના પત્રવ્યવહાર મારફતે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે તેઓ ડીઆરપી સમક્ષ કોઈ વાંધો ઉઠાવવા માંગતા નથી અને તેના બદલે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(સી) હેઠળ પસાર કરાયેલા આકારણી હુકમ સામે સીઆઈટી(એ) સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે. તે તબક્કે બાબતો અટકી ગઈ હતી અને ત્યારપછી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૪) હેઠળ નિર્ધારિત મુદત પૂરી થવાના કારણે કાર્યવાહી રદબાતલ થઈ ગઈ હતી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૩) સાથે વાંચતા કલમ ૧૪૪સી(૧૩) હેઠળ કોઈ આખરી હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૫. કાર્યવાહી રદબાતલ થવા અંગે સભાન હોવા છતાં, એઓએ ત્યારપછી

જે વ્યવહારો અને રકમ પહેલેથી જ સ્ક્રુટિની હેઠળ હતા અને ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમમાં પરિણમ્યા હતા, તે જ વ્યવહારો અને તે જ રકમ માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૨૫ ની નોટિસ જારી કરીને આકારણીની પુનઃઆકારણી કરવાનો આશરો લીધો હતો. નોટિસમાં એવી નોંધ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારોના બદલે રૂ. ૪,૯૮,૯૮૨/- ના સૂચિત ટીપી એડજસ્ટમેન્ટ અને વધારાની સ્થિર અસ્કયામતોના કારણે અરજદાર દ્વારા કલેઈમ કરાયેલ રૂ. ૩,૪૮,૪૦૨/- નો વધારાનો ઘસારો સિસ્ટમમાં ફ્લેગ થયો હતો અને આવી રકમના આધારે પુનઃઆકારણી હાથ ધરવામાં આવી હતી.

૧૬. અરજદારે તારીખ ૧૦.૦૪.૨૦૨૫ નો વિગતવાર જવાબ દાખલ કરીને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૧) હેઠળ તારીખ ૨૦.૧૨.૨૦૨૩ ના રોજ ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમ પસાર થઈ ગયો હોવાનું નિર્દેશ કર્યું હતું. આમ, અરજદારે સ્પષ્ટપણે વાંધાઓ ઉઠાવ્યા હતા તેમ છતાં, તે ધ્યાને લેવામાં આવ્યા ન હતા અને એઓએ તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૨૫ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮(૩) હેઠળ હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૧૭. આ તબક્કે ઉપરોક્ત સ્થાપિત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે વેદ એન્ડ કંપની (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં દિલ્લી હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ :-

“૧૦. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અમે ઉપર જણાવેલા નિર્ણયોને ધ્યાને લેતાં, પુનઃઆકારણી કાર્યવાહી શરૂ કરવાના હેતુઓ માટે, આકારણી અધિકારી એવું નક્કી કરી શક્યા ન હોત કે જ્યારે કરદાતાનું માન્ય રિટર્ન તેમની સમક્ષ હજી પેન્ડિંગ હતું ત્યારે કરદાતાની આવક આકારણીમાંથી છૂટી ગઈ છે. જો આકારણી અધિકારીએ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૨) હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે સમય વીતી જવા દીધો હતો, તો તે સંપૂર્ણપણે તેમનું પોતાનું કૃત્ય હતું. આકારણી અધિકારી હવે જે પરોક્ષ (અને ખોટી) રીતે કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે તે એ છે જે તેઓ સીધી રીતે કરી શક્યા ન હોત.

૧૧. મહેસૂલ વતી ઉઠાવવામાં આવેલી આગળની દલીલ એ છે કે ભલે કોઈ આકારણી હુકમ ઘડવામાં આવ્યો ન હતો, આકારણી અધિકારી પુનઃઆકારણી માટે નોટિસ જારી કરી શકતા હતા. અમારો એવો મત છે કે જો કોઈ આકારણી કરવામાં આવી ન હતી, તો આકારણી અધિકારી પાસે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો કે આવક પહેલેથી જ આકારણીમાંથી છૂટી ગઈ હતી.”

૧૮. અમે કેએલએમ રોયલ ડચ એરલાઈન્સ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા દિલ્લી હાઈકોર્ટના અન્ય નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ :-

“૧૫. વર્તમાન કેસની હકીકતો પર આ શ્રેણીના નિર્ણયો લાગુ કરતાં, અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ કે જેના પર પહોંચવું પડશે તે એ છે કે જ્યારે આકારણી કાર્યવાહી અપૂર્ણ રહે છે, ત્યારે સંભવતઃ કોઈ નવો પુરાવો કે સામગ્રી બહાર આવી શકતી નથી. જો આવી કોઈ સામગ્રી અથવા પુરાવા ઉપલબ્ધ હોય, તો તે સમયની ચાલુ આકારણી ઘડવા માટે આકારણી અધિકારી દ્વારા તેને ધ્યાનમાં લેવા પર કોઈ પ્રતિબંધો કે મર્યાદાઓ રહેશે નહીં. જો કોઈ ચોક્કસ આકારણી વર્ષ માટે સમયમર્યાદા પૂરી થાય તે પહેલાં આકારણી ઘડવામાં ન આવે, તો એવું માની લેવું પડશે કે કલમ ૧૪૩(૨) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ન હોવાથી, રિટર્ન સાચું હોવાનું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. એવી દલીલ કરી શકાય છે કે ત્યારપછી કલમ ૧૪૭ નો આશરો લઈ શકાય છે, જો મૂળ આકારણી ઘડવા માટે નિર્ધારિત સમયમર્યાદા પૂરી થયા પછી આકારણી અધિકારી દ્વારા નવી સામગ્રી પ્રાપ્ત થઈ હોય. જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અમારો એવો મત છે કે એ સ્પષ્ટ છે કે, સમયની ભારે અછતનો સામનો કરતાં, આકારણી અધિકારીએ આકારણી ઘડવા માટે ઉપલબ્ધ સમય વધારવાના નિર્રર્થક પ્રયાસમાં કલમ ૧૪૭ ના માર્ગે જવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. કાયદામાં આ માન્ય નથી.”

૧૬. આમ, વર્તમાન કેસમાં, જો કાયદાકીય પૂર્વઉદાહરણ લાગુ કરવામાં આવે, તો એવું માની શકાય છે કે જો સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી(૪)

હેઠળની સમયમર્યાદામાં કોઈ આખરી આકારણી હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય; તો આવકના રિટર્નમાં અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલ ખુલાસો સાચો હોવાનું સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. સામાવાળા-મહેસૂલનો એવો કેસ નથી કે તેને વિગતવાર સ્ક્રુટિની આકારણીમાં ધ્યાને લેવાયેલી સામગ્રી સિવાય અન્ય કોઈ સામગ્રી અથવા નવી સામગ્રી મળી આવી છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ આખરી આકારણી હુકમ પસાર કરવાના બદલે, અને કાર્યવાહીને રદબાતલ થવા દીધા પછી, તે જ સામગ્રી પર આકારણીની પુનઃઆકારણી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ અમાન્ય છે. આમ, મહેસૂલને તેના પોતાના વાંકનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં કારણ કે અરજદાર દ્વારા આખરી જવાબ રજૂ કરવામાં આવ્યા પછી, ખાસ કરીને અરજદારે ડીઆરપી સમક્ષ ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમને પડકારવાનો નહીં પરંતુ સીઆઈટી(એ) સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનો આશરો લેવાનો પોતાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ કર્યા પછી, કલમ ૧૪૪સી હેઠળની કાર્યવાહીને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવાનું એઓ માટે હંમેશાં ખુલ્લું હતું. આમ, સમયમર્યાદામાં આકારણીને ખંતપૂર્વક આખરી ઓપ આપ્યા વિના, કાર્યવાહીને રદબાતલ થવા દેવામાં આવી હતી. તેથી, મહેસૂલે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ નોટિસ અને હુકમ જારી કરીને આકારણીની પુનઃઆકારણી કરીને વાસ્તવમાં, અગાઉની આકારણી કાર્યવાહીને રદબાતલ થવા દેવાની તેની બેદરકારીને છુપાવવાનો અને પરિણામે, આકારણીને આખરી ઓપ આપવા માટેની સમયમર્યાદા વધુ લંબાવવાનો પરોક્ષ પ્રયાસ કર્યો છે.

૨૦. તેથી, એઓ માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૪સી હેઠળ ડ્રાફ્ટ આકારણી હુકમમાં પરિણમેલી વિગતવાર સ્ક્રુટિની આકારણી હેઠળ તપાસવામાં આવેલી તે જ સામગ્રી પર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૭ હેઠળ આકારણીની પુનઃઆકારણી કરવાનું ખુદ્ધું નથી.

૨૧. ઉપરોક્ત વિશ્લેષણ અને અવલોકનોના પ્રકાશમાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે હાલની રિટ અરજી મંજૂર કરવા યોગ્ય છે અને તે આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ જારી કરાયેલી તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૨૫ ની વાદગ્રસ્ત નોટિસ અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ(૩) હેઠળ પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૨૫ ના હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ રહેશે નહીં.

સહી/-

(એ. એસ. સુપૈયા, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/-

(પ્રણવ ત્રિવેદી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે

મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====